

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

412-71/21

Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 17887 датум: 30. јун 2021. г.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ

МОНИТОРИНГ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА

Извештај о посети Полицијској управи Нови Пазар-седиште

Београд, јун 2021. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, А11 – Иницијатива за економска и социјална права, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Одбор за људска права Ваљево.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен на интернет страници Заштитника грађана 4. јуна 2020. год.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВА	Полицијска управа Нови Пазар – седиште
ВРЕМЕ	17. јун 2021. године
ОСНОВ	Послови НПМ, у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ЦИЉ	Одвраћање органа јавне власти и службених лица од било каквог облика злостављања или мучења, као и њиховог усмеравања на стварање услова и поступање према лицима лишеним слободе у складу са важећим прописима и стандардима, све у циљу превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ВРСТА	Редовна посета, по Плану посета за 2021. годину
НАЈАВА	Посета је ненајављена
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре
САСТАВ ТИМА	др Наташа Тањевић, заменица заштитника грађана и руководилац НПМ др Мира Петровић, лекар специјалиста психијатрије

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Члановима мониторинг тима пружене су све тражене информације, омогућен обилазак просторије за задржавање и увид у затражену релевантну документацију.

Професионално поступање полицијских службеника током посете НПМ представља пример добре праксе у поступању, у складу са законом предвиђеном обавезом сарадње органа са НПМ.

ТОК ПОСЕТЕ

На почетку посете, вођа тима НПМ је представила чланове тима, циљ и план посете. Након тога, тим НПМ је обишао просторију за задржавање, у Дежурној служби извршио увид у документацију о задржаним лицима и обавио разговор са полицијским службеницима о начину остваривања права доведених и задржаних лица. На крају посете, вођа тима НПМ је изнела прелиминарна запажања о обављеној посети. Током посете нису затечена доведена ни задржана лица.

1. ОБАВЕШТАВАЊЕ О ПРАВИМА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

Полицијски службеници ПУ Нови Пазар - седиште навели су да се лица према којима се примењује полицијско овлашћење довођење, најпре, на лицу места, усменим путем обавештавају о својим правима, а потом им се, одмах по довођењу у станицу, уручује писано обавештење о правима. Када се лицу одреди задржавање, уручује му се примерак обавештења о правима задржаног лица. У ситуацијама када лице одбије да потпише обавештење о правима то се констатује на самом обавештењу.

У ПУ Нови Пазар – седиште задржавају се лица по основу Закона о безбедности саобраћаја на путевима (ЗОБС) и Закона о прекршајима (ЗОП), док се лица којима је одређено задржавање до 48 сати по Законнику о кривичном поступку (ЗКП) задржавају у просторији у Окружном затвору у Новом Пазару. Полицијски службеник који дежура у Окружном затвору у Новом Пазару о дневним догађајима у вези са задржаним лицем сачињава извештај који се одлаже у предмет.

У предметима о задржавању лица у које је тим НПМ остварио увид, налазила су се обавештења о правима која су била потписана. Предмети су садржали и потписана решења о задржавању. Уочено је и да се време почетка задржавања правилно рачуна. Такође, у појединим предметима су затечене и жалбе на решење о задржавању које су биле изјављене преко браниоца.

Предмети су садржали и записнике о задржавању који су били потписани од стране задржаног лица. Према наводима полицијских службеника примерак записника о задржавању уручују лицима након истека задржавања, а примерак записника о задржавању уручују лицу и када је лице било задржано у просторији за задржавање у ОЗ Нови Пазар.

Записници о задржавању садрже и податке о обиласцима задржаних лица, као и напомену о стању и активностима лица приликом обиласка (нпр. лице седи на кревету, лице је будно, комуникативно, спава и сл.).

2. ОБАВЕШТАВАЊЕ БЛИСКОГ ЛИЦА

Према наводима полицијских службеника, свим доведеним и/или задржаним лицима се омогућава да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу. Позив се, најчешће, обавља са службеног телефона у присуству полицијских службеника или полицијски службеници обављају позив на број телефона који им лице да и о томе дају повратну информацију доведеном/задржаном лицу. У записницима о задржавању, затечени су подаци о лицу које је обавештено и сродству са задржаним лицем, али не и подаци о времену када је позив упућен, односно када је лицу омогућено да оствари ово своје право.

НПМ сматра да је време обавештавања блиске особе неопходно констатовати у записницима о задржавању имајући у виду уставно право грађанина да о свом лишењу слободе без одлагања обавести лице по свом избору⁴, као и стандард Европског комитета за спречавање мучења и нечовечних или понижавајућих казни или поступака (ЦПТ) да ово право буде гарантовано од самог почетка полицијског притвора, уз изузетке који би требало да буду јасно дефинисани и строго временски ограничени, а њихова примена пропраћена одређеним мерама заштите.⁵

⁴ Устав РС ("Сл. гласник РС", бр. 98/2006), члан 27, став 2

⁵ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди ЦПТ у погледу полицијског притвора, ЦПТ/Инф (2002) 15, пар. 43.

УТВРЂЕНО

У ПУ Нови Пазар – седишту, полицијски службеници у записнике о задржавању лица не уносе податак о времену када је члан породице или друго блиско лице обавештено о његовом лишењу слободе.

РАЗЛОЗИ

Лице које је лишено слободе од стране државног органа одмах се, на језику који разуме, обавештава о разлозима лишења слободе, о оптужби која му се ставља на терет као и о својим правима и има право да без одлагања о свом лишењу слободе обавести лице по свом избору.⁶

Право притворене особе да се чињеница о његовом притварању саопшти трећем лицу треба у принципу да буде гарантовано од самог почетка полицијског притвора. ЦПТ наравно прихвата да уживање овог права може бити ограничено одређеним изузецима, ради заштите легитимних интереса полицијске истраге. Међутим, такви изузеци треба да су јасно дефинисани и строго временски ограничени и да њихова примена мора бити праћена одређеним мерама заштите (нпр. свако кашњење са обавештењем о притварању треба писмено евидентирати са разлозима за то кашњење, као и потребу да изузетак одобри виши руководилац у полицији који није повезан са случајем или тужилац).⁷

ПРЕПОРУКА

ПУ Нови Пазар ће у записнике о задржавању лица уносити податак о времену када је члан породице или друго блиско лице обавештено о његовом лишењу слободе.

3. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД

Полицијски службеници су навели да се сваком лицу које има потребу за лекарским прегледом или има видљиве повреде такав преглед и обезбеђује, као и да се лица пре задржавања воде у здравствену установу на лекарски преглед, како би лекар дао мишљење о томе да ли је лице способно за задржавање. Потврде лекара о томе да је лице способно за задржавање се налазе у предметима у које је НПМ извршио увид.

Према наводима полицијских службеника, ни у здравственој установи ни током обављања лекарског прегледа у просторији полицијске станице, полицијски службеници не присуствују лекарским прегледима, осим у ситуацијама када то лекар затражи из разлога безбедности. **НПМ похваљује овакво поступање полицијских службеника.** Чињеницу да су присуствовали лекарском прегледу на захтев лекара полицијски службеници евидентирају у службеној белешци у којој наводе и податак о томе да је лекар тражио присуство полицијских службеника, те да су се налазили на довољној дистанци која омогућава поверљив разговор између лица и лекара. **НПМ похваљује овакво поступање полицијских службеника ПУ Нови Пазар – седиште које представља пример добре праксе у поступању полицијских службеника према задржаним лицима током обављања лекарског прегледа.**

4. ПРИСТУП БРАНИОЦУ

У ПУ Нови Пазар - седиште лицима лишеним слободе се омогућава да, непосредно по доласку у службене просторије, позову браниоца по свом избору или им се одређује

⁶ Устав РС ("Сл. гласник РС", бр. 98/2006), члан 27, став 2

⁷ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди ЦПТ у погледу полицијског притвора, ЦПТ/Инф (2002) 15, пар. 43.

бранилац по службеној дужности. Наведено је потврђено увидом у решења о задржавању и записнике о задржавању лица задржаних по ЗКП. Лица задржана у прекршајном поступку по правилу не желе да ангажују браниоца.

5. УСЛОВИ БОРАВКА У ПРОСТОРИЈИ ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ

У ПУ Нови Пазар – седиште постоји једна просторија за задржавање која је, у односу на стање из претходних посета, у међувремену адаптирана у складу са важећим прописима и стандардима. У њој се лица задржавају до 12 сати по основу Закона о безбедности саобраћаја на путевима (ЗОБС) или по Закону о прекршајима (ЗОП) најдуже до 24 сата. Увидом у предмете о задржавању, НПМ је утврдио да је у највећем броју случајева реч о задржавању до 12 сати.

У просторији се налази један лежај опремљен душеком, ћебетом и јастуком, као и постељином, који су деловали чисто. Просторија има прозор и задовољавајући доток природне светлости и свежег ваздуха. Унутар просторије постоји грејно тело. Вештачко осветљење је задовољавајуће. Просторија је затечена у веома уредном стању у погледу хигијене.

Просторија за задржавање

У просторији постоји мокри чвор, који је зидом одељен од остатка просторије, и лавабо са чесмом. Просторија је покривена видео надзором, а употреба камере у просторији за задржавање је видно назначена на улазним вратима, и у просторији. Надзор се обавља на монитору који је смештен у просторији Дежурне службе.

Поред видео надзора, полицијски службеници обилазе лице током трајања задржавања. У записницима у које је НПМ извршио увид евидентирани су чести обиласци.

У просторији постоји тастер за позивање полицијских службеника, који је исправан.

Према службеним наводима, полицијски службеници понуде и обезбеде задржаним лицима оброк, након 6 сати боравка у просторији за задржавање. У свим записницима

о задржавању лица у које је НПМ остварио увид уписано је да је лице обедовало или одбило оброк.